

संपादकीय

सध्या धर्म या विषयावरून मोठा गदारोळ सुरू आहे. मोठे ज्ञानी, तत्त्ववेत्ते यावर चर्चेचे गुन्हाळ घालत आहेत. स्वयंघोषित धर्ममार्तंड व त्यांची पीठे, संसदा या वेगवेगळे फतवे व आदेश जारी करत आहेत. धर्म व राजकारण यांची सांगड घालता नये असे अनेकांचे मत आहे. परंतु या सर्व वितंडवादात मुळात धर्म म्हणजे काय हेच सगळे विसरून जात आहेत. भारतीय तत्त्वज्ञानात, आयुर्वेदीय ग्रंथांत धर्माची जी व्याख्या केली आहे ती पुढीलप्रमाणे -

ध्रियते लोकोऽनेनेति धर्मः ।

म्हणजे ज्याच्यामुळे समाज धारण केला जातो, (एकत्र धरून ठेवला जातो) तो धर्म.

कायवाङ्मनोभिः सुचरितम् ।

म्हणजे काया, वाचा, मनाने चारित्र्यवान आचरण करणे म्हणजे धर्म. येथे हिंदु, मुसलमान, शीख आदिंचा संबंध येतोच कुठे? हे सर्व उपासना पंथ वा मार्ग आहेत. वैदिक धर्म किंवा सनातन धर्म आचरणाबद्दलच सांगतात, पंथाबद्दल नव्हे. मुस्लिम, शीख, ख्रिश्चन, यहूदी सर्व पंथ चारित्र्याबद्दलच बोलतात. समाजात चांगले वागावे असेच सांगतात, वाईट वर्तुणुकीचा संदेश कोणीच देत नाही. मात्र आपण Religion व धर्म यात गल्लत करतो.

धर्म चर! म्हणजे धर्मानुसार आचरण कर असेच वेद सांगतात. येथे धर्म म्हणजे कर्तव्य. मानवधर्म, प्राणिधर्म, राजधर्म, दानधर्म हे शब्दप्रयोग आपण करतो तेव्हा तेथे 'पंथाचा विचार नसतो तर कर्तव्याचा, आचरणाचा विचार असतो. एखादा फकीर, बैरागी किंवा देवळाबाहेरील मशिदीबाहेरील भिक्षेकरी सुद्धा 'धर्म करा' असे आवाहन करतात तेव्हा 'दान करण्याचे कर्तव्य करा' असेच सांगत असतात. अभ्यास करणे हा विद्यार्थ्यांचा धर्म आहे. तसेच प्रजारक्षण, प्रजेचे हित बघणे हा राजधर्म आहे. प्रत्येक व्यक्तीने आपले विहित कर्तव्य पार पाडणे म्हणजेच स्वधर्माचे पालन करणे होय. यामुळे या धर्मापासून राजकारण वा राजकारणी वेगळे असूच नयेत. यामुळे राजकारण्यांपासून सर्वांनी स्वधर्माचे पालन करणे आवश्यक आहे. राजानेच जर चांगले आचरण ठेवले तर आपसूकच हळूहळू प्रजाही तसेच आचरण करेल, स्वकर्तव्याचे पालन करेल व एक चांगला, सुसंस्कृत समाज तयार होईल. धर्माचा खरा अर्थ हा आहे.

***

आयुः धर्मार्थकाममोक्षाय ।
'आयुर्हित' आयुर्हिताय ॥

आयुर्हित

आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व
संशोधन केंद्राचे वार्तापत्र

वर्ष ११ • अंक ९ • भारतीय सौर आश्विन १, शके १९३६ • २३ सप्टेंबर २०१४

संपादक : वैद्य प्रसन्न केळकर

: सल्लागार मंडळ :

डॉ. गुरुनाथ म्हापसेकर, वैद्य राजन पाटणकर, वैद्य नरेंद्र कढे
श्री. प्रकाश मोडक, डॉ. प्रज्ञा आपटीकर, सौ. प्रिया घैसास

आता 'आयुर्हित' वाचा www.ayurlink.com / Ayurhit_magazine वर सुद्धा

'निदान' चाचण्यांचे निदान

वैद्य प्रसन्न माधव केळकर

बी.ए.एम.एस.(मुंबई), टी.टी.सी.(योग), एम्.ए.(संस्कृत)

गेल्या अंकात आपण सोनोग्राफी या तंत्राची माहिती करून घेतली. दृश्य प्रतिमांच्या द्वारे (Imaging Techniques) निदान करण्याच्या तंत्रातील सध्याचे सर्वात प्रगत तंत्र आहे PET Scan. याबद्दल या अंकात माहिती घेऊ. PET Scan म्हणजे Positron Emission Tomography .न्यूक्लियर मेडिसीन किंवा न्यूक्लियर रेडिओलॉजी या शाखेतील हे प्रगत तंत्रज्ञान आहे. आतापर्यंतच्या सर्व दृश्य प्रतिमा तंत्राद्वारे शरीर अवयवांच्या रचनेचे ज्ञान होत होते. मात्र या तंत्राद्वारे शरीरातील विविध प्रणाल्यांच्या, अवयवांच्या, कार्यप्रणालीचे, कार्य करण्याच्या पद्धतीचेही ज्ञान होऊ शकते. मुख्यतः हे तंत्र विकसित झाले ते कर्करोगाच्या पेशींचा शरीर अवयवांवर पडणारा प्रभाव व त्यांचा प्रसार यांचा शोध घेण्यासाठी. या तंत्रात शरीरात शिरेद्वारे ग्लुकोजच्या एका विशिष्ट प्रकारच्या Flurodeoxyglucose (FDG) द्रावणाचे इंजेक्शन दिले जाते. या द्रावणात Positron कण बाहेर टाकणाऱ्या radionuclide tracer चे मिश्रण असते. एका यंत्राच्या मध्यभागी रूग्णाला झोपवले जाते. हे यंत्र गॅमा किरणांच्या जोड्या Positrons शोधते व अवयवात शोषल्या गेलेल्या या किरणांच्या प्रमाणानुसार त्या त्या अवयवाच्या त्रिमित प्रतिमा बनवते. या कणांच्या घनतेनुसार त्या त्या अवयवाच्या कार्यप्रणालीचा अंदाज करता येतो. कर्करोगाच्या पेशी या कणांचे शोषण इतर सामान्य पेशीपेक्षा जास्त करतात. तसेच वेगवेगळे अवयव वेगवेगळ्या प्रमाणात हे कण शोषतात. यावरून कर्करोगाच्या

(पान ४ वर)

आयुर्वेदातील त्रिदोष विचार

वैद्या सौ. मीनल बडवे

बी. ए. एम्. एस् (मुंबई); एम्.डी. (आयु) (मुंबई)
एम्. ए. (संस्कृत), डिप्लोमा इन योग (मुंबई)

आतापर्यंतच्या लेखांमध्ये आपल्याला प्रत्येक दोषाचे गुणधर्म लक्षात आले असतीलच! या दोषांचा उपयोग आपला शरीर व्यापार सुरु राहण्यासाठी कसा होतो. ते आपण आता पाहूया!

सर्वप्रथम आपण वातदोषाच्या कार्याचा विचार करू या. प्रत्येक दोषाचे कार्य जरी सर्व शरीरभर होत असले तरीही प्रत्येक दोषाची उत्पत्ती ठराविक स्थानात होत असते. तसेच ज्या ठिकाणी त्या दोषाचे काम अधिक्याने होते अशी काही ठराविक स्थानेही वर्णन केली आहेत व त्या त्या स्थानी त्या दोषांना विशिष्ट नावेही दिली आहेत. म्हणजे बघा हं! एखाद्या व्यक्तीचे जे जन्मस्थान असते ते त्याचे नोकरी व्यवसायाचे स्थान असेलच असे नाही. असो!

तर वातदोषाच्या उत्पत्तिचे स्थान पक्वाशय सांगितले आहे. पक्वाशय म्हणजे मोठे आतडे. आपण सेवन केलेल्या अन्नावर पचनसंस्कार होऊन जेव्हा शेवटी ते पक्वाशयात पोचते तेव्हा त्या ठिकाणी आकाश व वायू या महाभूतांच्या अंशापासून वायुची निर्मिती होते म्हणून पक्वाशय हे वाताचे उत्पत्तिस्थान सांगितले आहे. आपला आहार अयोग्य असेल तर विकृत वाताची निर्मिती होते व निरनिराळे वाताचे विकार उत्पन्न होतात.

पक्वाशयाप्रमाणेच कटिप्रदेश, कर्ण, अस्थि तसेच त्वचा ही वाताची विशेष स्थाने सांगितली आहेत. या ठिकाणी वातदोषाचे कार्य अधिक प्रमाणात चालते.

वायुची कार्ये :

उत्साहोच्छ्वासनिश्वासेष्टावेग प्रवर्तनः ।

सम्यग्गत्या च धातूनां अक्षाणां पाटवेन च ॥

शरीरात उत्साह जाणवणे, श्वासोच्छ्वासाची क्रिया, शरीरातील विविध हालचाली, मलमूत्रादि शरीराबाहेर निस्सारित करणे, रसरक्तादि धातूंचे वहन योग्य मार्गाने होणे तसेच सर्व इंद्रियांची कामे योग्य रितीने होणे ही सर्व वाताची कार्ये आहेत. अशी विविध कर्मे करणाऱ्या वाताचे विविध कार्यानुसार ५ प्रकार केले आहेत.

प्राण, उदान, व्यान, समान व अपान या प्रत्येक वायुची कार्ये आपण लक्षात घेतली तर शरीरातील वाताच्या कार्याची आपल्याला कल्पना येईल.

प्राण वायू : प्राणाचे धारण करणारा असा हा प्राण वायू सर्व वायूंमध्ये महत्त्वाचा आहे. शिरप्रदेशापासून उरप्रदेशापर्यंतचा भाग हे या वायूचे कार्यक्षेत्र आहे.

आपल्या शिर प्रदेशात पंच ज्ञानेंद्रियांची केंद्रे असतात. या पाचही इंद्रियांचे कार्य व्यवस्थित रितीने होण्यासाठी प्राणवायू सहाय्य करत असतो. इंद्रियांचे धारण करत असतो. इंद्रियांचे शब्द स्पर्शादि विषय ग्रहण करणे म्हणजेच डोळ्याने व्यवस्थित दिसणे, कानाने नीट ऐकू येणे इ. क्रिया पूर्ण होण्यासाठी प्राणवायूची नितांत आवश्यकता असते. तसेच चित्त व बुद्धी यांचे धारण करणे, मन चांगल्या विषयाकडे वळवणे, वाईट विषयांपासून दूर नेणे, एखाद्या गोष्टीवर सदसद्विवेक बुद्धीने निर्णय घेणे अशी कामे प्राणवायूशिवाय होणे अशक्य.

याशिवाय उरः प्रदेशात असलेल्या हृदयाचे धारण करणे म्हणजेच हृदयाला सतत कार्यरत राहण्याची प्रेरणा देण्याचे काम प्राणवायू करतो. हृदयाचा प्राणवायूशी अगदी जवळचा संबंध आहे. हृदयाची 'धक्धक्' प्राणाशिवाय अशक्य. म्हणूनच तर हृदयाची धडधड थांबल्यावर 'प्राण' पंचत्वात विलिन झाला असे म्हणतात.

तोंडावाटे अन्न, पाणी शरीरात घेणे तसेच नाकावाटे हवा आत घेणे ही प्राणवायूच्या अखत्यारीतील कामे आहेत. श्वासावाटे बाह्यसृष्टीतील प्राणवायू शरीरातील प्राणवायूला उर्जा प्रदान करतो. तर अन्न, पाणी हे जीभेपासून अन्ननलिकेतून आमाशयापर्यंत आणणे हे प्राणवायूमुळे शक्य होते. या सर्व अवयवांची शरीररचना (Anatomy) जरी भिन्न असली तरी त्या अवयवांना गतिमान ठेवणे, हे वायूच्या चल गुणामुळे होणारे कार्य आहे.

उदान वायू : हा प्राणवायूच्या विरुद्ध दिशेने काम करणारा वायू आहे. म्हणजेच प्राणवायू नाकापासून फुफ्फुसापर्यंत या दिशेने कार्य करतो तर उदान वायू याच्या उलट दिशेने काम करतो. म्हणून श्वास घेणे हे प्राणवायूचे कार्य आहे तर श्वास सोडणे हे उदानवायूचे. या दोन्ही वायूंच्या परस्पर सामंजस्याने ही श्वासोच्छ्वासाची क्रिया पूर्ण होते.

तसेच अन्न व पाणी आमाशयापर्यंत पोचवण्याचे काम प्राणवायू करतो तर आमाशयातील अन्न व पाणी उलट दिशेने बाहेर काढण्याचे कार्य उदान करतो. म्हणून उलटी होणे किंवा करणे हे उदानवायूचे कार्य आहे.

उदानाचे महत्त्वाचे कार्य आहे वाक्प्रवृत्ति म्हणजे बोलण्याची क्रिया उदानाच्या सहकार्याने पार पडते. परा, पश्यंती, मध्यमा, वैखरी या क्रमाने नाभीपासून वाणीचा प्रयत्न सुरु होतो तो उदानाच्याच प्रेरणेने! म्हणूनच गायक, वक्ता यांच्यामध्ये उदानवायूचे कार्य अतिशय उत्तमरितीने होत असते.

व्यान वायू : प्रत्येक वायूमध्ये गति ही असतेच. पण व्यान वायू हा अधिक गतिने काम करणारा असा वायू आहे. याचे कार्य सर्व शरीरभर दिसून येते. डोळ्यांच्या पापण्यांची हालचाल असो की शरीराच्या सर्व सांध्यांची हालचाल, चालणे, उठणे, बसणे, वाकणे हे सर्व व्यान

(पान ४ वर)

स्वसंमोहन

रवि पटवर्धन

ज्येष्ठ अभिनेता व स्वसंमोहन अभ्यासक
एलिकिसर संमोहन विकास अभ्यासक्रम पूर्ण केला आहे.

‘ध्येय’ योजना

स्वतःला माहित करून घ्या हा मुद्दा महत्त्वाचा आहे, पण त्याहीपेक्षा महत्त्वाचा मुद्दा हा आहे की स्वतःची ध्येययोजना तयार करा. इंद्रिय गोचर ‘स्व’ म्हणजे ज्ञानेंद्रियांना माहित असलेला ‘स्व’ (स्वतः) बदलू शकतो, तो स्थिर नाही तर गतीमान आहे. दुर्दैवाने बरेच वेळा मनाची अवस्था अशी असते की, ‘चला आहे तेच बरं आहे.’ मग आहे तीच अवस्था सांभाळत बसणे, जोंबाळत बसणे, त्याच अवस्थेचे समर्थन करणे. आपल्याला वाटत असतं ही अवस्था अशीच वाईट होत रहाणार आहे आणि कुठं तरी वाटत असतं चांगलं पण होऊ शकणार आहे, पण जे चांगलं होणार आहे ते केवळ इच्छाशक्तीवर होणार नाही. आपल्याजवळ अशी योजना हवी की जी कार्यान्वित होऊ शकेल. माणसाला स्वतःबद्दलच्या समजाची मनोधारणा बदलता येऊ शकते, कारण ती धारणा आजूबाजूच्या परिस्थितीतील, वातावरणातील वेगवेगळ्या पैलूंमुळे झालेल्या प्रतिक्रियांमुळे निर्माण झालेली असते, म्हणून ती मनोधारणा खालीलपैकी एका गोष्टीमुळे किंवा सर्व गोष्टींच्या उपयोगेमुळे बदलता येऊ शकते.

अ) सभोवतालंच वातावरण ब) प्रतिसाद देण्याची पद्धत क) स्वतःबद्दलचं आकलन. यशाचे अनुभवसुख मिळण्याची जर कांही वेळा संधी मिळाली तर आजूबाजूच्या वातावरणात व परिस्थितीत बदल घडवून आणून त्यायोगे आपल्या मनोभूमिकेत सकारात्मक बदल घडवून आणण्याचा हुरूप येतो, आणि म्हणून चांगले बदल घडवून आणण्यासाठी स्वतःमध्ये सुधारणा करित असताना यश मिळत रहाणं गरजेचं आहे, तेव्हां शिक्षणपद्धती अशी असायला हवी की विद्यार्थ्याला यश हे मिळायलाच हवं. कांही लोकांचं म्हणणं असं असतं की आम्ही आमच्या अपयशातून शिकत गेलो, पण हे अर्ध सत्य आहे, पूर्ण सत्य हे आहे की जाणीवपूर्वक मिळवलेल्या यशायशातून माणूस जास्त माहीतगार, शिक्षित आणि कार्यक्षम, संपृक्त होतो.

एक मध्यम वयातील माणूस आपल्या विद्यार्थी दशेतील कार्यकालाबद्दल सांगतो, “माझा गणिताच्या शिक्षणाचा अनुभव निराशाजनक आहे. नुसत्या त्या विषयाच्या आठवणींनी मी स्वतःला असुरक्षित, अपुरा, त्या विषयातील दगड समजत असे व लज्जित होत असे. माझा तो एक पराजयाचा अनुभव होता. या अपयशातून त्यावेळेपुरतं मी असं शिकलो की प्राथमिक गणित हे कठीणच आहे व गणिताचे उच्च शिक्षण हे आपल्यासाठी अशक्यच आहे. नंतर पुष्कळ वर्षांनी एका जास्त

चांगल्या पद्धतीने शिकवणाऱ्या शिक्षकांशी संबंध आला, तेव्हां लक्षात आलं हा विषय वाटला तेवढा अजिबात कठीण नाही. लहान असताना मी खरोखरच गणिताची धास्ती घेतली होती, ती भीती डोकं वर काढायची. गणित माझ्यासाठी कठीण होतं, कारण मला शिकविण्यात आलं होतं की गणित तुझ्यासाठी नाही, माझा समज करून देण्यात आला की तू गणितसाठी नासमज आहेस, त्यामुळे माझा आत्मविश्वास कमी झाला; परंतु यातील जमेची बाजू ही की इतर बऱ्याच बाबतीत यशस्वी होत गेलो. ती क्षेत्रं, ‘मी कोण आहे’ या माझ्या समजाशी सुसंगत होती, त्या सर्व बाबीत गणिताची आठवण नव्हती ही गमतीची गोष्ट वाटावी इतका गणिताचा धसका होता.”

अपयशापोटी अपयश असतं, यश पुढचं यश पेरीत जातं. अपयशामुळे माणूस, तो विषय, ती बाब टाळायला लागतो, मनात भीती बसते, आत्मविश्वास कमी होतो, घुसमट होते. या उलट यश उभारी देतं. आत्मविश्वास वाढवतं आणि उंच भरारी घेण्यासाठी प्रोत्साहित करतं. जर तुम्हाला तुमच्यात सुधारणा, प्रगती करावयाची असेल तर संमोहनातील ध्यानात जाऊन आपल्या यशस्वितेच्या अनुभवांची उजळणी करा आणि अनुभवा तुम्हाला काय शिकायला मिळतं ते! तुमच्या आजुबाजूचे वातावरण किंवा परिस्थिती बदलली नाही तर यशामुळे तुमची आजुबाजूच्या परिस्थितीबद्दलची प्रतिक्रिया बदलू शकते. प्रगल्भ मानसशास्त्र असं सांगतं, ‘कृती करा, जाणीव होण्यासाठी. लगेच जाणीव होईल केलेल्या कृतीची’

गृहीत धरूया की तुम्हाला स्वतःला राग येऊ द्यायचा नाहीये, पण तुम्हाला राग येतो हे तुम्ही मान्य करता. जर तुम्हाला वाटत असेल की एखादी व्यक्ति तुम्हाला भडकवते, तर हा विचार बरोबर नाही. कारण मग हे नक्की ठरतं की दुसरे तुम्हाला भडकवू शकतात, राग आणवू शकतात. जर तुम्ही खरोखरच हा विचार मान्य केलात की दुसरे तुम्हाला भडकवू शकतात, राग आणू शकतात तर याचा अर्थ असा होतो की तुम्हाला भडकविण्याचे, राग येऊ देण्याचे अधिकार तुम्ही दुसऱ्या कुणाला तरी दिले आहेत. तेव्हां तुम्हाला बोट ठेवून नेमका असा शोध घेता आला पाहिजे की जेव्हां एखादी व्यक्ति असं-असं वागते किंवा असं-असं बोलते तेव्हां तुम्हाला राग येतो. दुसरं उदाहरण असं की तुम्हाला असं वाटतं की समोरची व्यक्ति (सुंदर स्त्री असो वा देखणा पुरुष असो) तुम्हाला त्याच्याकडे बघायला लावते. सत्यता अशी असू शकते की समोरची व्यक्ति तुम्हाला ओळखतही नसते. तुम्हाला कुणीही वळून बघायला लावत नाही. तेव्हा अर्थ असा होतो की समोरची व्यक्ति एका विशिष्ट पद्धतीने समोर आली की तुम्ही त्या व्यक्तिकडे स्वतःला बघायला प्रवृत्त करता, तुमचा हेतु कांहीही असो. तुमच्या भावनेच्या आंदोलनांच्या प्रतिक्रियेला तुम्हीच जबाबदार असता, दुसरा कुणी नाही. त्या सुप्त मनाच्या घडामोडी आहेत. तेव्हां सुप्त मन पुढील लेखी.

***

(पान २ वरून)

वायुमुळे घडते. शरीरातील प्रत्येक अणूरेणूला व्यानामुळे गति मिळते. हृदयाची गति, आतड्यांची गति इतकंच नव्हे तर मनाचीही गति व्यानाशिवाय अशक्य.

समान वायू : या वायूने शरीराचे हे सर्व व्यापार समस्थितीत, योग्य स्थितीत राहतात. पचनासारख्या महत्त्वाच्या कामासाठी उपयोगी ठरणारा असा हा वायू आहे. आमाशयापासून लहान आतड्यापर्यंत या वायूचे कार्य चालते. पित्त हे मुख्यतः पचन घडवून आणते हे आपण पाहिलेच आहे पण हा वायू त्या कार्याला मदत करतो. अन्न पचवण्यासाठी स्त्राव पाझरवणे, पचलेले अन्न पुढे नेणे, त्यातील सार भाग शोषून घेणे, मल भाग पुढे ढकलणे अशी कार्ये समान वायूच्या कक्षेत येतात.

अपान वायू : नाभी प्रदेशाच्या खाली असलेल्या अवयवांच्या ठिकाणी हा वायू कार्य करतो. मुख्यतः मोठे आतडे, गुदप्रदेश ही याची स्थाने आहेत. त्यामुळे मलप्रवृत्ती, मूत्रप्रवृत्ती या वेगांचे नियंत्रण हा वायू करतो. घेतलेल्या अन्नाचे पचन होऊन जेव्हा मलभाग तयार होतो तेव्हा तो मोठ्या आतड्यातून पुढे ढकलणे, त्यासाठी आतड्यांचे योग्य प्रमाणात आकुंचन प्रसरण करणे व शेवटी गुदप्रदेशातून मलाचे निस्सरण करणे हे अपान वायूच्या नियंत्रणामुळे शक्य होते. तसेच मूत्राशय मूत्राने भरल्यावर मूत्रविसर्जनाची इच्छा निर्माण होऊन ते बाहेर टाकणे, काही काळपर्यंत मूत्र किंवा मलवेग आवरून धरणे हे ही अपानवायुमुळेच शक्य होते.

पुरुषांमध्ये मैथुनप्रसंगी शुक्रधातूचे स्खलन करणे, त्यावर नियंत्रण ठेवणे हे कार्य अपानाचे आहे. याशिवाय स्त्रियांमध्ये दर महिन्याला मासिक पाळी व्यवस्थित सुरू होऊन योग्य वेळी थांबवणे, इतकेच नाही तर गर्भधारणा झाली असल्यास तो गर्भ ९ महिनेपर्यंत धारण करणे व त्यानंतरच प्राकृत प्रसूती होणे हे सर्व अपानाच्या कार्याने शक्य होते.

त्यामुळे प्राणवायू इतकाच अपान वायूही अतिशय महत्त्वाचा आहे. या प्रत्येकाचे कार्य वेगवेगळे असले तरी एकमेकांच्या सहकार्यानेच ते पूर्ण होते. यापैकी एक वायू जरी बिघडला तरी त्याचा परिणाम इतर वायूवर होतो वा शरीरामध्ये विकार उत्पन्न होतात.

एक गोष्ट तुमच्या लक्षात आलीच असेल! आपण देवाला नैवेद्य

दाखवताना या पाचही वायूंचे स्मरण करतो की नाही! म्हणजेच त्यांचे कार्य नीट व्हावे, आपले आरोग्य चांगले रहावे, शरीररूपी यंत्राचे धारण व्हावे हीच प्रार्थना आपण करतो. पटतंय ना!

‘एकमेकां साह्य करू! अवर्धे धरु सुपंथ।’ याचा प्रत्यय वेळीवेळी आपल्याला करून देणारा हा वायू महिमा! खरं की नाही? ❀ ❀ ❀

(पान १ वरून)

पेशींचा प्रसार कुठे व किती झाला आहे तसेच त्या बाधित अवयवाची कार्यक्षमता किती आहे या गोष्टींचा अंदाज लावता येतो.

कर्करोगाशिवायही इतरही अनेक बाबींमध्ये या तंत्राचा वापर करता येतो. याच्या त्रिमित प्रतिमा बनवण्यासाठी संगणकीय तंत्रज्ञानाचा तसेच सीटी स्कॅन वा एमआरआयचा वापर केला जातो. मात्र सीटी स्कॅन वा एमआरआयपेक्षा या तंत्रात रेडिअेशनचे प्रमाण अत्यल्प असते यामुळे याचा वापर हा जास्त सुरक्षित मानला जातो. मात्र हे तंत्र व त्याबरोबर सीटी स्कॅन वा एमआरआय मिळून जे एकत्रित मशीन वापरले जाते - ज्याला सायक्लोट्रॉन असे म्हणतात. हे मशीन बनवण्याचा व वापरण्याचा खर्च एमआरआयपेक्षा काही पट जास्त असतो तसेच या मशीनला जागाही खूप जास्त लागते. या कारणास्तव याचा वापर अजूनही अत्यावश्यक तेवढाच केला जातो व हे केवळ काही थोड्याच मोठ्या शहरामध्ये उपलब्ध आहे. तेही सर्व मोठ्या रुग्णालयातसुद्धा नाही. मात्र अचूक निदानासाठी व कार्यप्रणालीच्या ज्ञानासाठी याचा उपयोग वादातीत आहे. ❀ ❀ ❀

आपण आपली वर्गणी रोख, धनादेशाद्वारे किंवा इलेक्ट्रॉनिक पद्धतीनेही भरू शकता. आपल्या बँकेतून “आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्र, बचत खाते क्र.१६३८७” दि. ठाणे जनता सहकारी बँक, पांचपाखाडी शाखा, ठाणे या खात्यात RTGS/NEFT/IFSC CODE : TJSB0000008 द्वारे भरू शकता.

वर्गणी - वार्षिक : ३००/- व पंचवार्षिक : १२००/-

कार्यकारी विश्वस्त, संपादक व प्रकाशक **वैद्य प्रसन्न केळकर** यांनी ‘आयुर्हित’ हे मासिक श्रीगणेश प्रिंटर्स, अमरग्यान इंडस्ट्रीयल इस्टेट, ठाणे येथे मुद्रित करून आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट व संशोधन केंद्र - ५, दीनदयाळ सोसायटी, गुरुकुल सोसायटीजवळ, पांचपाखाडी, ठाणे (५) येथून प्रसिद्ध केले.

● दूरध्वनि : ०२२-२५३३ २४ २६ ● Email : ayurhit@ayurlink.com

या अंकातील लेखांत व्यक्त केलेल्या मतांशी संपादक व आयुर्वेद हितैषणी ट्रस्ट सहमत असतीलच असे नाही. ती त्या लेखकांची वैयक्तिक मते समजावीत.